

DOI (Article): <https://doi.org/10.31108/2.2019.1.16.1>  
УДК 37.091.113:159.9:376(045)

Авдєєва С.О.

### ТРЕНІНГ «ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ КЕРІВНИКІВ ДО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ»

*Авдєєва С.О. Тренінг «Формування психологічної готовності керівників до управління освітніми організаціями в умовах інклюзії». У статті представлено програму тренінгу «Формування психологічної готовності керівників до управління освітніми організаціями в умовах інклюзії» з акцентом на когнітивний, операційний та особистісний компоненти. Тренінг ґрунтується на визначенні психологічної готовності до управління освітніми організаціями керівників, з одного боку, як стану готовності до певної діяльності, з іншого – як результату підготовленості особистості до діяльності. Тренінг розроблено на основі технологічного підходу Л.М. Карамушки. Змістова та структурна частина тренінгу складається з 3 тренінгових сесій, кожна з яких містить інформаційно-смісловий, діагностичний та корекційно-розвивальний компоненти, а також домашні завдання. Представлено інтерактивні техніки, які використовувались та апробувались в процесі реалізації тренінгової програми.*

**Ключові слова:** освітні організації; психологічна готовність до управління; керівники освітніх організацій; інклюзія; тренінгова сесія; інтерактивні технології.

*Авдеева С.А. Тренинг «Формирование психологической готовности руководителей к управлению образовательными организациями в условиях инклюзии». В статье представлена программа тренинга «Формирование психологической готовности руководителей к управлению образовательными организациями в условиях инклюзии» с акцентом на когнитивный, операционный и личностный компоненты. Тренинг основан на определении психологической готовности руководителей к управлению образовательными организациями, с одной стороны, как состояния готовности к определенной деятельности, с другой - как результата подготовленности личности к деятельности. Тренинг разработан на основе технологического подхода Л.Н. Карамушки. Содержательная и структурная часть тренинга состоит из 3 тренинговых сессий. Представлены интерактивные техники, которые использовались и апробировались в процессе реализации тренинговой программы.*

**Ключевые слова:** образовательные организации; психологическая готовность к управлению; руководители образовательных организаций; инклюзия; тренинговая сессия; интерактивные технологии.

**Постановка проблеми.** Реалізація інклюзивної освіти вимагає теоретичної і практичної підготовки і перепідготовки управлінських кадрів всіх рівнів освіти. Первинним і найважливішим етапом підготовки системи освіти до реалізації процесу інклюзії є етап психологічних і ціннісних змін, підвищення рівня професійних компетенцій її фахівців. На етапі формування переходу суспільства до інклюзивної освіти важливу роль відіграє психологічна готовність фахівців, які будуть запроваджувати цей перехід.

Саме психологічна готовність керівників до управління є важливим фактором, що впливає на поширення сучасних технологій інклюзивної освіти та методів виховання, навчання і розвитку дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

*Психологічна готовність керівників освітніх організацій до управління в умовах інклюзії – це комплекс взаємозв'язаних та взаємозумовлених психологічних якостей, які забезпечують успішність управління в освітній сфері в умовах інклюзії, можливість прийняття керівниками нестандартних оригінальних управлінських рішень. Використання методів тренінгу для формування психологічної готовності є, на нашу думку, найбільш продуктивним [1].*

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Насамперед, проаналізуємо поняття психологічної готовності до управління. В наукових розробках Л.М. Карамушки [5; 10]

зазначено два основних підходи до визначення її змісту та структури: а саме: *функціональний підхід* розглядає психологічну готовність як певний стан психічних функцій, який забезпечує високий рівень досягнень при виконанні того чи іншого виду діяльності. *Особистісний підхід* психологічну готовність визначає як результат підготовленості до певної діяльності і містить низку компонентів (мотиваційний, когнітивний, операційний тощо) [5]. На основі даних підходів можна стверджувати, що психологічна готовність визначається, з одного боку, як стан готовності до певної діяльності, з іншого – як результат підготовленості особистості до діяльності.

На думку А.В. Вознюк, доречним є застосування саме *особистісного* підходу до розкриття змісту психологічної готовності керівників освітніх організацій до управління, в рамках якого *психологічна готовність розглядається як результат спеціальної цілеспрямованої підготовки особистості до певної діяльності* [2].

Аналіз літератури щодо використання тренінгу в процесі формування психологічної готовності до управління показав, що *українські психологи* не тільки розробляли теоретичні засади даного напрямку, а й апробували тренінгові програми серед різних категорій управлінського персоналу. Зокрема, можна назвати таких вчених, як: О. Бондарчук [8], А. Вознюк [2], Л. Карамушка [5], І. Сняданко [9], М. Ткалич [11].

Разом із тим, проблема підготовки керівників освітніх організацій в умовах змін розглядалась у працях А. Вознюк [2], О. Бондарчук [8], Л. Карамушки [10], але специфіка підготовки саме в умовах інклюзії вивчена недостатньо.

Що стосується специфіки формування психологічної готовності в умовах інклюзії, то формально можна виділити інклюзивну освіту як закономірний процес розвитку системи спеціальної освіти і зближення її з загальною освітою, що відображено в роботах українських психологів С.В. Бреус [6], О.М. Василенко [7], А.А. Колупаєвої [4], А.О. Курілко [6], Р.С. Маранчак [7].

Необхідно зазначити, що проблема використання тренінгових програм для формування психологічної готовності керівників освітніх організацій в умовах інклюзії ще недостатньо розроблена, що і зумовило вибір теми нашого дослідження.

**Виклад основного матеріалу та результатів дослідження.** В основу тренінгу закладено модель, розроблену професором Л.М. Карамушкою [10].

Також для розробки змісту тренінгу нами були використані практичні рекомендації наведені у колективній монографії за наук. ред. О. Бондарчук «Психологічна підготовка керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін» [8].

Тренінг був розроблено в рамках проведення науково-педагогічного експерименту «Розвиток інклюзивно-освітнього експерименту в Запорізькій області» на базі Запорізького ОШПО (наказ Міністерства освіти і науки України від 15.07.2016 № 836).

**Мета тренінгу** – формування психологічної готовності керівників освітніх організацій в умовах інклюзії.

**Завдання тренінгу:**

1) визначити рівень наявних знань та уявлень про психологічну готовність керівників до управління освітніми організаціями з урахуванням специфіки управління в умовах інклюзії (*когнітивний компонент*);

2) визначити особистісну складову готовності до управління керівників освітніх організацій, а саме: ставлення до управлінської діяльності, ставлення до колег та до самого себе в умовах інклюзії (*особистісний компонент*);

3) розглянути можливості використання відповідних стилів та методів управління керівниками освітніх організацій в умовах інклюзії (*операційний компонент*).

Необхідно зазначити, що ми не ставили завдання формувати *мотиваційний компонент*, оскільки в тренінгу брали участь керівники освітніх організацій, які вже зробили вибір на користь впровадження інклюзії.

У відповідності до технології проведення тренінгу з керівниками освітніх організацій, розробленої Л.М. Карамушкою [10], ми визначили зміст наступних структурних компонентів тренінгу.

**1. Інформаційний-смысловий компонент:**

- оволодіння знаннями стосовно специфіки управління освітніми організаціями в умовах інклюзії (мінілекція з використанням «мозкових штурмів» та «керованих» дискусій);
- демонстрація презентації «Структура освітньої організації, яка працює в умовах інклюзії» з метою ознайомлення зі всіма структурними підрозділами інклюзивної освітньої організації).

**2. Діагностичний компонент:**

- проведення психодіагностичного мінімуму, який передбачав вивчення власного потенціалу щодо можливостей ефективного керування освітніми організаціями;
- виконання проблемних завдань у групах з метою розширення уявлень про ставлення до управлінської діяльності в умовах інклюзії;
- демонстрація презентації з метою ознайомлення з прикладами управління ефективними освітніми організаціями в умовах інклюзії.

**3. Корекційно-розвивальний компонент:**

- оволодіння управлінськими навичками в умовах інклюзії (ділова гра «Управління інклюзивним освітнім закладом»);
- виконання кейс-методів, пов'язаних зі специфікою управління в умовах інклюзії;
- робота у групі з метою створення проекту управління освітньою організацією в умовах інклюзії.

Загальний обсяг тренінгу складає 20 годин, з них: 1) вступна частина – 1 академічна година; 2) основна аудиторна частина – 12 академічних годин (3 сесії по 4 години кожна); 3) додаткова частина (самостійна робота) – 6 академічних годин (дві години на сесію); 4) завершення тренінгу – 1 академічна година.

***Зміст тренінгу «Формування психологічної готовності керівників до управління освітніми організаціями в умовах інклюзії»***

**Вступ (1 година).**

- Вправа на знайомство «Криголам» (самопрезентація)

Мета: познайомити учасників, створити умови для ефективної праці. Учасникам пропонують назвати своє ім'я, одним реченням презентувати свою фахову діяльність, починаючи словами «Я не люблю хвалитися, але я ...»

- Визначення групових правил роботи.

Мета: узгодження правил для продуктивної взаємодії під час тренінгу.

Обладнання: плакат з написом «Правила нашої співпраці».

Учасники об'єднуються в групи. Тренер пропонує групам познайомитись із правилами, які можуть сприяти ефективній і комфортній роботі кожного на тренінгу. Пропозиції обговорюють, узгоджують, доповнюють.

- Визначення очікувань учасників. Вправа «Золота рибка».

Мета: визначити сподівання та очікування учасників від роботи семінару-тренінгу.

Обладнання: плакат з малюнком золотої рибки, стікери, фломастери.

Хід вправи: тренер нагадує, що в казках золота рибка завжди виконує бажання, і пропонує кожному учаснику написати свої бажання на час тренінгу на стікері (не більше трьох). Далі тренер пропонує кожному учаснику прикріпити стікери із написами в лужки на малюнку і озвучити коментарі до них.

**Тренінгова сесія 1. «Структура та методи роботи освітньої організації в умовах інклюзії» (4 години).**

*1.1. Інформаційно-смісловий компонент «Аналіз структури та методів роботи освітньої організації в умовах інклюзії»:*

- мінілекція «Специфіка методів управління в освітніх організаціях в умовах інклюзії;
- «мозковий штурм» «Різниця в методах управління звичайними освітніми організаціями та освітніми організаціями в умовах інклюзії»;
- керована дискусія на тему: «Ефективні методи управління освітніми організаціями в умовах інклюзії».

*1.2. Діагностичний компонент «Визначення методів управління та здібностей до управління освітніми організаціями в умовах інклюзії»:*

- кейс-метод «Методи управління, які я використовую у власній управлінській діяльності».
- психодіагностичний практикум з виявлення здібностей до управлінської діяльності («Методика визначення загальної здібності до управлінської діяльності» Л.Д. Кудряшовой, формалізована І.Н. Носсом та В.Н. Ігнаткіним).

*1.3. Корекційно-розвивальний компонент «Модель управління освітньою організацією в умовах інклюзії»:*

- робота у малих групах: «Власне бачення моделі управління освітньою організацією в умовах інклюзії» (у групах обговорюється власне бачення специфіки управління освітньою організацією в умовах інклюзії та розробляється групова управлінська модель, яка виноситься на обговорення всіма учасниками тренінгу).

*1.4. Домашнє завдання:* групам за власними проектами створити презентації з урахуванням зауважень отриманих в процесі обговорення та представити ці презентації на наступній навчальній сесії.

*1.5. Підбиття підсумків тренінгової сесії:*

- рефлексія «Моє бачення специфіки та проблем управління освітньою організацією в умовах інклюзії». Необхідно висловити власну думку з приводу корисності наведеної інформації, вказати, чи допомогли вправи прояснити ситуацію щодо специфіки управління освітньою організацією в умовах інклюзії.

**Тренінгова сесія 2. «Визначення психологічної готовності до управління у керівників освітніх організацій в умовах інклюзії» (4 години).**

*2.1. Інформаційно-смісловий компонент «Поняття та структура психологічної готовності керівників освітніх організацій в умовах інклюзії»:*

- мінілекція «Компоненти психологічної готовності до управління: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний» [2];
- «мозковий штурм» «Показники особистісної складової готовності до управління (сумлінність, відкрита взаємодія, потреби в досягненнях та подальшому розвитку, потреба в незалежності, схильність до творчості, уміння йти на розумний ризик, цілеспрямованість і рішучість, конструктивність стратегій конкуренції» [5; с. 133];

*2.2. Діагностичний компонент «Дослідження особистісних складових керівників освітніх організацій»:*

- психодіагностичний практикум з використанням методик для вивчення особистісних характеристик керівників освітніх організацій («Індивідуально-типологічний опитувальник» Л.М. Собчик і Методика «Рівень суб'єктивного контролю» (РСК) Є.Ф. Бажина, Є.А. Голинкіна, А.М. Еткінд – модифікація «Шкали локусу контролю» Дж. Роттера).

*2.3. Корекційно-розвивальний компонент «Можливості розвитку особистісної складової управління»:*

- робота у малих групах: «Можливості розвитку особистості керівника освітньої організації» (у групах обговорюються наявність можливостей для особистісного розвитку керівника; умови, які потрібні для саморозвитку; чинники, які перешкоджають процесу

саморозвитку та розробляється групова модель саморозвитку, яка виноситься на обговорення всіма учасниками тренінгу).

*2.4. Домашнє завдання:* групам за власними проектами створити презентації на тему: «Особистісний потенціал керівника освітньої організації та його використання для формування нового ставлення до управлінської діяльності в умовах інклюзії» та представити ці презентації на наступній навчальній сесії.

*2.5. Підбиття підсумків тренінгової сесії:*

- рефлексія «Мое бачення можливостей саморозвитку особистості керівника». Необхідно висловити власну думку з приводу корисності наведеної інформації, чи допомогли вправи прояснити ситуацію щодо можливостей саморозвитку керівника освітньої організації в умовах інклюзії та подолання психологічних бар'єрів у взаємодії з колегами, учнями та їх батьками.

**Тренінгова сесія 3. «Залежність стилів управління від особистісної складової готовності керівника до управління в умовах інклюзії» (4 години).**

*1.1. Інформаційно-смісловий компонент «Використання стилів управління керівниками освітніх організацій в умовах інклюзії, які відповідають визначеним особистісним здібностям»:*

- мінілекція «Стили управління сучасними організаціями: новаторський (аналітичний та інтуїтивний); консервативний (аналітичний та інтуїтивний) та стиль співучасті з боку керівника»;

- керована дискусія на тему: «Використання різних стилів управління освітніми організаціями в умовах інклюзії з урахуванням особистісної складової психологічної готовності керівників».

*1.2. Діагностичний компонент «Відповідність особистісного потенціалу керівника можливостям використання певного стилю управління»:*

- психодіагностичний практикум з використанням психодіагностичних методик для виявлення управлінського потенціалу під час управління в умовах інклюзії (Тест малюнкових фрустрацій Розенцвейга).

*1.3. Корекційно-розвивальний компонент «Ситуаційний аналіз можливостей використання певних стилів управління керівниками освітніх організацій в умовах інклюзії»:*

- кейс-метод «Ситуації взаємодії керівника з адміністрацією, персоналом, з учнями та батьками в освітній організації в умовах інклюзії»;

- робота у малих групах: «Ситуаційний аналіз управлінської діяльності керівника освітньої організації в умовах інклюзії» (у групах обговорюється власне бачення можливостей використання певних стилів управління освітньою організацією в умовах інклюзії та розробляється проект використання даних стилів, який виноситься на обговорення всіма учасниками тренінгу).

*1.4. Домашнє завдання:* групам за власними проектами створити малюнки з урахуванням зауважень, отриманих в процесі обговорення, та представити ці малюнки всім учасникам на завершальному обговоренні результатів тренінгової програми.

*1.5. Підбиття підсумків тренінгової сесії:*

- рефлексія «Мое бачення можливостей використання особистісного потенціалу в процесі управління освітньою організацією в умовах інклюзії». Необхідно висловити власну думку з приводу корисності наведеної інформації, відповісти, чи допомогли вправи прояснити ситуацію щодо можливостей використання певних стилів управління керівником освітньої організації в умовах інклюзії, враховуючи особистісний потенціал .

**Завершення тренінгу (1 година).**

- обговорення малюнків власних проектів щодо моделей управлінської діяльності в умовах інклюзії;

- обмін думками щодо отриманої інформації протягом тренінгової програми.

**Висновки.** Завданням представлених сесій було формування когнітивного, особистісного та операційного компонентів психологічної готовності.

Після розробки та реалізації тренінгової програми «Формування психологічної готовності керівників освітніх організацій до управління в умовах інклюзії», ми можемо констатувати, що дана програма є ефективною з точки зору керівників освітніх організацій, які брали участь у тренінгу.

Отримані дані будуть і надалі будуть застосовуватись в системі підвищення кваліфікації обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти.

**Перспективи подальших досліджень** полягають у створенні більш поглиблених тренінгових програм для формування всіх компонентів психологічної готовності до управління керівників освітніх організацій в умовах інклюзії.

### Список використаних джерел

1. Avdeeva, S.A. The problem of school director's readiness to manage inclusive education / С.О. Авдеева. // Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць ДВНЗ «Запорізький національний університет» та Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка, Н.Ф. Шевченко, М.Г. Ткалич. – Запоріжжя : ЗНУ, 2015. – № 2 (8). – С. 7–16.
2. Вознюк А.В. Зміст та структура тренінгу «Психологічні особливості управління педагогічними працівниками в освітніх округах / А.В. Вознюк // Організаційна психологія. Економічна психологія / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – 2016. – № 4 (7). – С. 15–24.
3. Возняк И.В. Формирование готовности педагогов к инклюзивному образованию детей в системе повышения квалификации : автореф... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 – теория и методика профессионального образования / И.В. Возняк. – Белгород, 2017. – 21 с.
4. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / [кол. авторів : Колупаєва А.А., Совій Н.З., Найда Ю.М. та ін.] ; за заг. ред. Даниленко Л.І. – [2-ге вид., стереотип.]. – К. : ФОП Парашин І.С., 2010. – 128 с.
5. Карамушка Л.М. Використання інтерактивних технік у процесі підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій до управління: методичні рекомендації / Л.М. Карамушка, М.П. Малигіна. – К.-Рівне, 2003. – 20 с.
6. Курілко А.О. Ефективність української вищої освіти в контексті впровадження інклюзивної освіти у вищих навчальних закладах / А.О. Курілко, С.В. Бреус // Вісник Черкаського університету. – 2013. – № 33 (285). – С. 32–36.
7. Маранчак Р.С. Інклюзивна освіта як одна з умов соціальної адаптації дітей з особливими потребами / Р.С. Маранчак, О.М. Василенко // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – № 2 (8). – С. 128–132.
8. Психологічна підготовка керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін : посібник ; за наук. редакцією О.І. Бондарчук. – К. : Університет менеджменту освіти НАПН України, 2014. – 194 с.
9. Сняданко І.І. Психологічні засади підготовки студентів технічних університетів до професійно-управлінської діяльності [текст] : дис... докт. психол. наук: 19.00.10. / І.І. Сняданко ; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К., 2017. – 637 с.
10. Технології роботи організаційних психологів : [навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти] / за наук. ред. Л.М. Карамушки. – К. : ІНКОС, 2005. – 366 с.
11. Ткалич М.Г. Тренінг розвитку гендерної взаємодії персоналу організацій: розробка та апробація програми / М.Г. Ткалич. Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць ДВНЗ «Запорізький національний університет» та Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка, Н.Ф. Шевченко, М.Г. Ткалич. – Запоріжжя : ЗНУ, 2015. – № 2 (8). – С. 226–233.
12. Фопель К. Технология ведения тренинга. Теория и практика / К. Фопель. – М. : Генезис, 2003. – 272 с.

### Spysok vykorystanykh dzherel

1. Avdeeva, S.A. The problem of school director's readiness to manage inclusive education / S.O. Avdieieva. // Problemy suchasnoi psykholohii : zbirnyk naukovykh prats DVNZ «Zaporizkyi natsionalnyi universytet» ta Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy / za red. S.D. Maksymenka, N.F. Shevchenko, M.H. Tkalych. – Zaporizhzhia : ZNU, 2015. – № 2 (8). – S. 7–16.
2. Vozniuk A.V. Zmist ta struktura treninhu «Psykhologichni osoblyvosti upravlinnia pedahohichnymy pratsivnykamy v osvithnikh okruhakh / A.V. Vozniuk // Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia / za red. S.D. Maksymenka, L.M. Karamushky. – 2016. – № 4 (7). – S. 15–24.

3. Voznjak I.V. Formirovanie gotovnosti pedagogov k inkluzivnomu obrazovaniju detej v sisteme povyshenija kvalifikacii : avtoref... kand. ped. nauk : spec. 13.00.08 – teoriya i metodika professional'nogo obrazovanija / I.V. Voznjak. – Belgorod, 2017. – 21 s.
4. Inkluzivna shkola: osoblyvosti orhanizatsii ta upravlinnia : navch.-metod. posib. / [kol. Avtoriv : Kolupaieva A.A., Sovii N.Z., Naida Yu.M. ta in.] ; za zah. red. Danylenko L.I. – [2-he vyd., stereotyp.]. – K. : FOP Parashyn I.S., 2010. – 128 s.
5. Karamushka L.M. Vykorystannia interaktyvnykh tekhnik u protsesi pidhotovky menedzheriv ta personalu osvity orhanizatsii do upravlinnia: metodychni rekomendatsii / L.M. Karamushka, M.P. Malyhina. – K.-Rivne, 2003. – 20 s.
6. Kurilko A.O. Efektyvnist ukrainskoi vyshchoi osvity v konteksti vprovadzhennia inkluzyvnoi osvity u vyshchych navchalnykh zakladakh / A.O. Kurilko, S.V. Breus // Visnyk Cherkaskoho universytetu. – 2013. – № 33 (285). – S. 32–36.
7. Maranchak R.S. Inkluzivna osvita yak odna z umov sotsialnoi adaptatsii ditei z osoblyvymy potrebamy / R.S. Maranchak, O.M. Vasylenko // Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina». – 2013. – № 2 (8). – S. 128–132.
8. Psykholohichna pidhotovka kerivnykiv osvity orhanizatsii do diialnosti v umovakh zmin : posibnyk ; za nauk. redaktsiieiu O.I. Bondarchuk. – K. : Universytet menedzhmentu osvity NAPN Ukrainy, 2014. – 194 s.
9. Sniadanko I.I. Psykholohichni zasady pidhotovky studentiv tekhnichnykh universytetiv do profesiino-upravlinskoj diialnosti [tekst] : dys... dokt. psykol. nauk: 19.00.10. / I.I. Sniadanko ; Instytut psykolohii imeni H.S. Kostiuks NAPN Ukrainy. – K., 2017. – 637 s.
10. Tekhnolohii roboty orhanizatsiinykh psykolohiv : [navch. posib. dlia studentiv vyshch. navch. zakl. ta slukhachiv intyvisliadypnom. osvity] / za nauk. red. L.M. Karamushky. – K. : INKOS, 2005. – 366 s.
11. Tkalych M.H. Treninh rozvytku hendernoi vzaiemodii personalu orhanizatsii: rozrobka ta aprobatsiia prohramy / M.H. Tkalych. Problemy suchasnoi psykolohii : zbirnyk naukovykh prats DVNZ «Zaporizkyi natsionalnyi universytet» ta Instytutu psykolohii imeni H.S. Kostiuks NAPN Ukrainy / za red. S.D. Maksymenka, N.F. Shevchenko, M.H. Tkalych. – Zaporizhzhia : ZNU, 2015. – № 2 (8). – S. 226–233.
12. Fopel' K. Tehnologija vedenija treninga. Teoriya i praktika / K. Fopel'. – M. : Genezis, 2003. – 272 s.

*Avdeeva, S.O. Training program "Formation of educational organization heads' psychological readiness for work in conditions of inclusive education". The article presents the training program "Formation of educational organization heads' psychological readiness for work in conditions of inclusive education" with the emphasis on cognitive, operational and personal components. The training program is based on the understanding of educational organization heads' psychological readiness for work both as their readiness for certain activities and a result of their training for the activity. The training program, which uses the technological approach suggested by L.M. Karamushka, consists of three training sessions made up of informational, diagnostic and developing components and home assignments and uses a set of special interactive techniques. Test application of the training program "Formation of educational organization heads' psychological readiness for work in conditions of inclusive education" showed its effectiveness and was positively reviewed by the trainees. The obtained findings will be helpful in the system of teachers' advanced and re-training and post-graduate pedagogical education.*

*The follow-up research is planned to focus on the creation of in-depth training programs to develop all components of educational organization heads' psychological readiness for work in the context of inclusion.*

**Key words:** *educational organizations; psychological readiness for work; heads of educational organizations; training program; inclusive education; training session; interactive techniques.*

### Відомості про автора

**Авдеєва Світлана Олександрівна**, науковий співробітник науково-дослідної лабораторії інклюзивного навчання Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Запоріжжя, Україна.

**Avdeeva, Svitlana O.**, researcher, Lab. of Inclusive Education, Zaporizhian Regional Institute of Post-Graduate Pedagogical Education, Zaporizhia, Ukraine.

E-mail: [s\\_avdeeva@ukr.net](mailto:s_avdeeva@ukr.net)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5282-2151>

Отримано 23 січня 2019 р.  
Рецензовано 25 лютого 2019 р.  
Прийнято 18 березня 2019 р.